

VENE PROPAGANDA NÕRGAD KOHAD: NENDE TUVASTAMINE JA VASTUMEETMED

Yevhen Mahda

WEAKNESSES OF RUSSIAN PROPAGANDA: IDENTIFICATION AND COUNTERMEASURES

Abstract. The article examines the current challenges of Russian propaganda, and the specifics and instruments of its influence on citizens of various countries around the world. Main attention is devoted to the weaknesses of Russian propaganda and the benefits of exploiting them. As is revealed, we are witnessing the emergence of information-propaganda troops of the Russian Federation, which have become an important element of the Kremlin's aggressive actions. Emphasis is placed on the necessity of effective countermeasures to Russian propaganda and on the transfer of Ukrainian experience.

Võtmesõnad: propaganda, Kreml, Vene-Ukraina sõda, valeinfo, dehumaniseerimine
Keywords: propaganda, Kremlin, Russo-Ukrainian war, disinformation, dehumanization

Vene-Ukraina sõjast on saanud rahvusvaheliste suhete ümberkujunemises väga oluline tegur. Venemaa agressiivne tegevus ei piirdu sõjalise sissetungiga Ukrainasse, vaid samaväärselt tähtis on sihitud mõjutustegevus mitte ainult Ukraina rahva vastu, kellest on saanud praegu agressiooni ohver, vaid ka teiste riikide rahva vastu. Kesksel kohal on arusaamine, et Vene propaganda on juba olemuslikult rahvusvaheline.

Vaatame mõnda fakti.

- Info-propaganda osakaal Venemaa riiklikus poliitikas on sedavõrd suur, et sellest võib rääkida kui eraldi harust nende sõjaväes – nimetagem seda info-propaganda üksuseks. See määrab suuresti ära Kremli käitumise loogika.
- Venemaa propaganda rakendab aktiivselt nõukogudeaegset propagandat, mis põhineb Vene impeeriumi ideoloogilistel alustel ja on näidanud katkematut järjepidevust.
- Kremli prioriteetide hulka kuulub Ukraina diskrediteerimine ja destabiliseerimine rahvusvahelise üldsuse silmis. Selleks kasutatakse peaaegu kõigil mandritel mitmesuguseid infomehhanisme.
- Ukraina kodanike dehumaniseerimine on Venemaa riiklikus poliitikas võtmetähtsusega.

- Venemaa levitab oma propagandat aktiivselt ka väljaspool Ukrainat, peaaegu igas maailma piirkonnas.
- Venemaa on Vene-Ukraina sõjas tõestanud, et suudab oma propagandat vajaduse järgi kohandada, säilitades samas selle agressiivse olemuse.
- Samal ajal aitab korduvate sõnumite massiline levitamine leida Kremli propagandamasinas üles ka selle nõrgad kohad.

Rääkides Venemaa propagandale iseloomulikest omadustest Vene-Ukraina sõjas, tasub tähele panna mitut asjaolu.

- Venemaa levitab aktiivselt väljamõeldud infot, seda isegi oma riiklikes uudisteagentuurides. See kinnitab hüpoteesi, et sealne infovoog on otseselt Kremli kontrolli all.

Kreml kasutab ära pika ajalooga ideoloogilist vaadet „Slaavi kolmikrahva“ kohta. Selle najal saab õigustada Venemaa iga tegu, justkui oleks sellel täielik õigus vähemalt Ukraina ja Valgevene territooriumile. Pidagem meeles, et Venemaa poliitilised juhid nimetavad Ukrainat ametlikult „ajalooliseks Venemaa alaks“¹, et seekaudu ratsionaalselt põhjendada katset vallutada Ukraina territooriumit sõjalise jõuga.

Kreml rakendab sõjas Ukraina vastu aktiivselt Nõukogude propagandat Teise maailmasõja ajast. See väljendub mitmel moel. Esiteks nimetatakse Ukraina kaitsejõudude liikmeid natsideks, neonatsideks ja sõjarditeks². Venemaa juhid üritavad sedasi vormida Venemaa ja teiste riikide kodanike alateadvust, mis säärasele retoorikale reageerib. Teiseks kasutab Venemaa oma sõjalistel operatsioonidel Teise maailmasõja aegset sümboolikat, muu hulgas nii-öelda võidulippu³. Kolmandaks toimub Ukraina inimeste süsteemne dehumaniseerimine, sest praegust olukorda võrreldakse Ukraina Ülestõusuarmee võitlustega pärast Teist maailmasõda⁴. Neljandaks toetatakse suuresti

¹ Путин, В. (2021, 12.07). *Об историческом единстве русских и украинцев*. Kremlin.ru. <http://kremlin.ru/events/president/news/66181>

² Подполковник запаса: ВСУ клеймят в плену российских военных, чтобы потом расстрелять (2023, 18.02). Ura.news. <https://ura.news/news/1052627365>

³ Над базой АЗОВ в Мариуполе развернули Знамя Победы. (2022, 30.04). *Молодая гвардия Единой России*. <https://mger.ru/novosti/regiony/19643-nad-bazoy-azov-v-mariupole-razvernuli-znamya-pobedy/>

⁴ Малик, І. (2023). Четверта стадія: дегуманізація. Через призму останньої фази Збройної агресії Російської Федерації проти України. *Регіональні студії: науковий збірник*, № 32, С. 71. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/f88deeb5-9990-430e-8819-9a4a9b09c5f7>

niinimetatud sõjablogijatele ehk riiklike meediamajade korrespondentidele, kes kajastavad sõda nii riiklikus meedias kui ka isiklikes Telegrami kanalites⁵. Kui mõni selline sõjablogija sureb või saab haavata, tehakse sellest meedias terve sündmus⁶. Viidaks on Venemaal kindel soov muuta Ukraina võitlejate kohtuistungid avalikeks vaatamängudeks, luues niimoodi seoseid Saksa okupantidega Teise maailmasõja ajal ja järel⁷.

Mainime veel eraldi, et **Ukraina inimeste dehumaniseerimine on Venemaa propaganda kese**. See sai alguse 2014. aasta suvel valeuudisega „hukatud poisist“⁸ Slovjanski linnas ning hakkas võtma uusi ilminguid ja vorme pärast 24. veebruari 2022. See on eriti küüniline olukord, arvestades, et Ukraina inimeste avalik dehumaniseerimine – mis võimendus veelgi, kui korraldati rünnakud Venemaa Kurski ja Belgorodi oblastile – leiab aset **Ukraina sõjavangide hukkamise taustal**.

Ukraina kaitsejõudude operatsioon Kurskis aitas lõhkuda müüti Venemaa Föderatsiooni piiride puutumatusel kohta. Sõjategevuse viimine Venemaa territooriumile mõjus külma dušina sellele osale Venemaa ühiskonnast, kes oskavad veel mingil määral kriitiliselt mõelda. Samas tuleks tähele panna ka teisi aspekte:

- peamine eestkõneleja sellel teemal oli **Apti Alaudinov**, kes on Tšetšeenia juhtfiguuri Ramzan Kadõrovi ustav käsilane ja kelle Venemaa juhid määrasid Kurski oblasti „informatsiooni volinikuks“;
- riikliku meediakajastuse toon muutus pärast seda, kui Ukraina murdis Venemaa riigipiiridest läbi, mis viitab Kremli kontrolli tugevnemisele info liikumise üle;
- reportaažid sõjategevusest kajastasid peamiselt vanurite, rasedate naiste ja laste surmasid, mis näitab, kui **süsteemselt** dehumaniseeriti Ukraina sõdureid;

⁵ Сладков+. Неофициальные мысли о войне. Частный канал Александра Сладкова. Telegram. https://t.me/Sladkov_plus; Kotsnews. Военкор «Комсомольской правды» Александр Коц. Telegram. <https://t.me/sashakots>; WarGonzo. Заявление для регистрации в Роскомнадзор N 4808654394 от 11.11.2024. Telegram. <https://t.me/wargonzo>

⁶ В Запорожской области погиб «военкор» РИА Новости Иван Зуев. (2025, 17.10). Meduza.io. <https://meduza.io/news/2025/10/17/v-zaporozhskoy-oblasti-pogib-voenkor-ria-novosti-ivan-zuev>

⁷ Корогодський, Ю. (2022, 06.08). *Окупанти у Маріуполі хочуть влаштувати суд над полоненими, у філармонії ставлять клітки*. LB.ua. https://lb.ua/society/2022/08/06/525474_okupanti_mariupoli_hochut.html

⁸ Как история про «распятого мальчика» разожгла ненависть к украинцам – годовщина эфира. <https://www.youtube.com/shorts/bFtj4FZEwU0>

- **Vladimir Putin hoidus** avalikult Kurski oblasti sündmuseid kommenteerimast;
- Kreml lõi omaenda **pseudo-tunnistajate** kamba, kes kommenteerisid Ukraina kaitsejõudude tegevust Kurski oblastis⁹.

Venemaa propaganda saavutas väga kõneka ja mitmeski mõttes tipmise väljundi Venemaa juhtide suuremahulises **info- ja psühholoogilises operatsioonis**. Venemaa kaitseminister Sergei Šoigu, välisminister Sergei Lavrov ja riigiduuma esimees Vjatšeslav Volodin¹⁰ süüdistasid üksteise võidu erinevatel platvormidel Ukrainat tuumapommi kasutamise kavatsustes. Sarnaseid vihjeid tegi ka Vladimir Putin. Nende süüdistuste eesmärk oli õõnestada Ukraina usaldusväärset rahvusvahelise üldsuse silmis ja teha Ukraina „terroristlikuks riigiks“. **Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur** (IAEA) aga lükkas Venemaa VIP propaganda süüdistused ümber ning kinnitas niimoodi hoopis nende võltsi ja kriminaalset olemust. Lisaks tasub meenutada Venemaa enda **väljapressimisi tuumarelva ähvardusel**, muu hulgas infot, mille kohaselt hoiti tuumarelvi Valgevene territooriumil¹¹, ja Venemaa tuumaheidutuse üksuste demonstratiivseid väljaõppeid¹².

Venemaa suunab oma propaganda suuresti riikidele, mis on kas agressiooni sihtmärk, nagu Ukraina, või mida Kreml näeb potentsiaalse vaenlasena¹³, ja **uurib põhjalikult nende riikide sotsiaal-poliitilisi olusid**. Neil on kombeks ka propagandat „kodustada“, mis tähendab, et lisaks Ukraina-vastaste narratiivide levitamisele toodab Venemaa hulgaliselt kindlale publikule suunatud eriilmelisi sõnumeid. Pangem eriti tähele Vene propaganda ilminguid sääraustes väidetes.

- **Ukraina sõjapõgenikud põhjustavad hulgaliselt probleeme**. Nende sissevoolu tõttu on väidetavalt võimatu pääseda arsti juurde, saada lapsele

⁹ Свидетельства жителей Курщины: боятся ли они ВСУ? *Новости Донбасса*. <https://www.youtube.com/watch?v=gyY1I0RUA5E&vl=ru>

¹⁰ Телефонная карусель о «грязной бомбе». Что говорят об этой угрозе Москва, Киев и Запад. (2022, 24.10). *BBC News*. <https://www.bbc.com/russian/news-63379225>

¹¹ Путин заявил, что ядерное оружие РФ уже в Беларуси. (2023, 10.06). *Украинская правда*. <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2023/06/16/7407202/>

¹² Тренировка стратегических сил сдерживания. *Президент России*. <https://www.youtube.com/watch?v=6cI9iDK8хуо>

¹³ Mehdiyev, N. (2025, 02.12). *Владимир Путин: если Европа вдруг захочет с нами воевать – мы готовы прямо сейчас*. AA.com. <https://www.aa.com.tr/ru/мир/владимир-путин-если-европа-вдруг-захочет-с-нами-воевать-мы-готовы-прямо-сейчас/3760177>

kooli- või lasteaiakohta ja hoida perekonda koos, sest Ukraina naised sihiksid nagu abielumehi. Neid narratiive levitatakse väga laialdaselt Poolas, Saksamaal ja Tšehhis, kus on kõige rohkem Ukraina sõjapõgenikke.

- **Venemaa viib läbi „sõjalist erioperatsiooni“¹⁴, mitte ei pea sõda.** Sellise sõnastusega üritatakse rõhutada Ukraina üleolekut ja Venemaa ebavõrdset seisuharilist rahvusvahelise õiguse raamistikus. Seda väidet tuleks vaadata koos väitega, et „Venemaa võitleb Ukrainas NATO-ga“¹⁵, mis on osa suuremast katses õõnestada Ukraina rahvusvahelist positsiooni. Väidetava sõjalise erioperatsiooni ametlik ja avalik eesmärk on Ukraina „denantsifitseerimine“ ja „demilitariseerimine“.
- **Ukraina asutaja oli Vladimir Lenin.** Seda väidet levitab Vladimir Putin isiklikult ja see on asendanud tema eelmise ideoloogilise postulaadi, et Austria-Ungari impeeriumi peastaap oli see, mis Ukraina püsti pani.
- **Volodõmõr Zelenskõi positsioon presidendina on õiguslikult tühine**¹⁶. Selle väite taga on soov Ukrainat rahvusvahelise üldsuse silmis õõnestada ja tõmmata tähelepanu eemale nendelt asjaoludelt, mille abil on Vladimir Putin võimul püsinud, näiteks 2024. aasta „rahvahääletus“ Ukraina okupeeritud aladel, mis on rahvusvahelise õiguse tõsine rikkumine.
- **Lääneriigid pole Ukrainat kuidagi aidanud**¹⁷. Rõhutame, et Euroopa Liidu riikide, Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia, Austraalia ja Jaapani antud materiaalne ja militaar-tehniline abi Ukrainale täiemahulise sissetungi algusest saadik on pretsedenditu! Me võime vaielda saadetud abi täpse ajastuse üle, aga ilma igasuguse kahtluseta on see aidanud Ukrainal Venemaa sissetungile vastu seista.

Tänu sellele, et **Euroopa Liidu ja NATO** liikmesriigid on aktiivselt rakendanud vastumeetmeid juba tuttavatele Vene propaganda platvormidele (telekanal

¹⁴ Керсипова, Е. (2024, 24.02). *Начало специальной военной операции (СВО) России на Украине: причины и цели, хронология первых дней*. Lenta.ru. <https://lenta.ru/articles/2024/02/24/nachalo-svo/>

¹⁵ StopFake.org. (2022, 05.12). *Фейк: Россия воюет против НАТО, а не Украины*. <https://www.stopfake.org/ru/fejk-rossiya-voyuet-protiv-nato-a-ne-ukrainy/>

¹⁶ Команда VoxCheck (2024, 27.03). *НЕПРАВДА: Зеленский станет нелегитимным после мая 2024 года*. VoxUkraine.org. <https://voxukraine.org/ru/nepravda-zelenskyj-stanet-nelegitymnyum-posle-maya-2024-goda>

¹⁷ Нуриев, Э. (2025, 18.06). *Заголовок: Запад не может помочь Украине одержать победу в конфликте — но мог бы помочь положить ему конец*. ИноСМИ. https://inosmi.ru/20250618/ukraina_zapad-273439313.html

Russia Today ja uudisteagentuur Sputnik Media), mis tegutsesid enamikus Euroopa riikides kuni 24. veebruarini 2022, peab Venemaa nüüd levitama oma valeinfot muudel kanalitel. Näiteks **anonüümsetel ja propagandast küllastunud Telegrami kanalitel**, mille sihtgrupp on Venemaa Föderatsiooni kodanikud ja eri riikides elavate venelaste kogukonnad, ning samuti levitatakse meelevaldseid järeldusi, kuulujutte ja võltse reportaaže **Lääne meedia-kanalites**. Venemaa uudisteagentuurid **TASS** ja **RIA Novosti** on meelega tehtud valeinfo levitamise vahendiks. Venemaa on nähtavasti keskendanud oma tegevuse nüüd **Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika** riikidele, kus nende tegevust Ukrainas vaadatakse pigem seoses Ameerika-vastasusega. Inimeste skeptiline suhtumine USA globaalsesse poliitikasse on võimendunud **Donald Trumpi** ametiajal, sest Ameerika Ühendriike ei nähta enam üheselt demokraatliku maailma juhtfiguurina.

See on ainult üks suund Venemaa propagandategevuses. Venemaa korraldab Ukraina sõjavangidele istungeid, millest on tehtud avalikud spektaaklid nagu omal ajal **Nõukogude Liidus**, ja kus sõjavangid sildistatakse sõjakurjategijateks¹⁸. Selline tegevus näitab Kremli järjepidevust **Stalinist Putinini**.

Teine propaganda suund on seadnud sihtmärgiks **neutraliseerida Ukraina sõjavangide illegitiimsest hukkamisest kõnelevad reportaažid**¹⁹. Selline olemuslikult massidele suunatud tegevus näitab selgelt, kuidas ukrainlaste dehumaniseerimine kuulub Venemaa riikliku poliitika ja ühtlasi Kremli **misanthropse ideoloogia** juurde.

Vene propagandistide üleilmne tegevus lähtub riigi juhtide huvidest. Panngem eriti tähele, kuidas **toetavad riiklikud uudisteagentuurid RIA Novosti ja TASS omapoolse informatsiooniga nende välismaiste sõdurite nimede avalikustamist**, kes võitlevad Ukraina kaitsejõududes²⁰.

Putini isiklik **ajaloopoliitika**, mida on avalikkuses juba aastaid nähtud, põhineb Nõukogude-järgse ajastu ja Euroopa ajaloo tundlike teemade ekspluateerimisel. Tema eriline fookus on teemadel, mille kohta leidub Venemaa

---

¹⁸ Сулима, Р. (2025, 25.06). Суд в РФ приговорил 184 украинца за вторжение на Курщину. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/ru/rossijskij-sud-prigovoril-184-ukrainca-za-vtorzenie-v-kursku-oblast/a-73038767>

¹⁹ Таксюр, И. (2024, 04.11). В ДНР прошла встреча военнопленных ВСУ с родственниками. Lenta.ru. <https://lenta.ru/news/2024/11/04/v-dnr-proshla-vstrecha-voennoplennyh-vsu-s-rodstvennikami/>

²⁰ Ребрина, В. (2024, 31.08). Венесуэла выдала России двух колумбийцев, воевавших за Украину, - СМИ. РБК-Украина. <https://www.rbc.ua/ukr/news/venesuela-vidala-rosiyyi-dvoh-kolumbiytsiv-1725064623.html>

arhiivides rohkelt materjali. Muu hulgas selgitab see **Putini spekulatsioon** **holokausti teemal**²¹ ning Kremli ametlikul kodulehel Ukraina-vastas-test narratiividest läbi imbunud artikli „Venelaste ja ukrainlaste ajaloolisest ühtsusest“²² avaldamist nii vene kui ka ukraina keeles.

Hoolimata suurest mahust ja rahastusest on Vene propagandal ka ilmselged nõrgad kohad:

- sihtgrupp on peamiselt kriitilise mõtlemise võimeta inimesed;
- info ja propaganda üksused on väga hierarhilised, mistõttu need ei suuda alati tekkivate väljakutsetega operatiivselt tegeleda;
- sihtgruppidele suunatus ei tähenda, et nad oskavad oma sõnumeid info tarbijatele kättesaadavaks muuta;
- Venemaal on raske ligi pääseda maailma jõukamatele meediamajadele, nii et nad peavad kasutama gerilja-stiilis meetmeid.

Kuigi Kreml üritab Venemaa ümber digitaalset müüri püsti panna, saadakse seal hästi aru, et sellest on lihtne läbi murda, mistõttu panustab Kreml müüri tugevdamisse märkimisväärseid summasid.

Kui me räägime **Kremli propaganda neutraliseerimisest**, siis tasub ennekoike rakendada järgmiseid meetmeid:

- aktiivne info levitamine **Vene agressorite lüüasaamise ja kaotuste kohta** (raketiristleja Moskva hävitamine, **operatsioon Ämblikuvõrk**, mille käigus hävitati üks kolmandik Venemaa õhuväebaaside varustusest, jne);
- Ukraina võitluse kajastamine **Läänemere ja Musta mere piirkonnas**;
- **kriitilise mõtlemise ja meediakirjaoskuse arendamine**.

Peamine järeldus on see: ära sure enne, kui sa oled surnud! Sõda jätkub!

YEVHEN MAHDA, PhD (politoloogia), ORCID 0000-0001-5792-8713
Kiievi Riikliku Lennundusülikooli professor

²¹ Репутация мемориала Яд ва-Шем под угрозой после выступления Путина о Холокосте. Что произошло? (2020, 04.02). *BBC News*. <https://www.bbc.com/russian/news-51369074>

²² Путин, В. (2021, 12.07). *Об историческом единстве русских и украинцев*. Kremlin.ru. <http://kremlin.ru/events/president/news/66181>